

Cea de-a doua etapă a flexicurității: o analiză a practicilor și politicilor statelor membre

Rezumat

Introducere

Flexicuritatea, o strategie de consolidare atât a flexibilității, cât și a securității pe piața muncii, s-a aflat încă din anii 1990 pe agenda dezbaterilor publice și politice din Europa. În contextul recente crize economice, s-a pus problema dacă flexicuritatea, care a fost concepută într-o perioadă în care se înregistrau performanțe ridicate atât la nivel economic, cât și pe piața muncii, este adecvată și în „condiții dificile”, adică dacă și cum este pusă în aplicare flexicuritatea în statele membre ale Uniunii Europene, într-o perioadă de dificultăți economice.

Acest proiect de cercetare analizează cea de-a doua etapă a flexicurității, identificând un număr considerabil de instrumente individuale publice și ale partenerilor sociali, care combină un element de flexibilitate și securitate, contribuind astfel la sistemul național de flexicuritate, chiar dacă aceste instrumente nu sunt etichetate astfel. Proiectul ar trebui să contribuie la clarificarea într-o oarecare măsură a conceptului relativ ambiguu de flexicuritate, prin oferirea unui număr mare de exemple privind modul în care se poate realiza flexicuritatea.

Din cauza limitelor metodologice, pot fi analizate doar instrumente de politică specifice, mai degrabă decât sistemele naționale de flexicuritate în ansamblu. În consecință, nu se poate prezenta o comparație între țări în ceea ce privește nivelul de progres înregistrat în punerea în aplicare a flexicurității (respectiv, care este situația flexicurității în statele membre individuale). Totuși, se poate considera că aceste constatări indică cel puțin dacă și cum este pusă în aplicare flexicuritatea în Europa.

Contextul politicilor

Flexicuritatea ca instrument politic a apărut încă din anii 1990 și a coincis cu o serie de reforme ale pieței forței de muncă din Danemarca și Țările de Jos, stimulate de

creșterea economică, globalizare, erodarea din ce în ce mai adâncă a coeziunii sociale, inegalitățile în ceea ce privește distribuția veniturilor și șansele în legătură cu încadrarea în muncă, precum și cu diversitatea din ce în ce mai mare a acordurilor contractuale referitoare la relațiile de muncă.

Conceptul de flexicuritate a fost prezentat pentru prima dată în concluziile președinției Consiliului European de la Bruxelles din martie 2006. Ulterior, flexicuritatea a devenit o temă principală în dezbaterile politice europene care s-au concretizat în numeroase lucrări și documente strategice elaborate de Comisia Europeană, Comitetele pentru ocuparea forței de muncă și pentru protecție socială, Comitetul Economic și Social și partenerii sociali din Europa.

Odată cu declanșarea celei mai severe recesiuni economice din perioada postbelică în Europa spre sfârșitul anului 2008, flexicuritatea a fost readusă în discuție, de această dată pe fondul diminuării cererii de lucrători. În pofida sprijinului pe care UE nu a încetat să îl acorde în privința flexicurității, se poate observa o opoziție față de această strategie din partea oamenilor de știință și a partenerilor sociali, din diferite motive. Cu toate acestea, există un consens în ceea ce privește faptul că flexicuritatea ar putea contribui la o situație reciproc avantajoasă, chiar și într-o perioadă de criză, dacă este adaptată la condițiile-cadru modificate.

Principalele constatări

În ceea ce privește dimensiunile identificate în „matricea de flexicuritate” aplicată în mod obișnuit, în cadrul instrumentelor analizate care pot fi privite ca măsuri de punere în aplicare a flexicurității în Europa, flexibilitatea costurilor legate de forța de muncă (subvențiile pentru încadrarea în muncă sau sprijinul pentru acoperirea costurilor de formare profesională)

reprezintă cea mai frecventă dimensiune de flexibilitate, în special în Europa Centrală și de Est, urmată de flexibilitatea externă (plasarea personalului disponibilizat și sprijinul acordat pentru reintegrarea lucrătorilor disponibilizați). În concordanță cu aceasta, cea mai des întâlnită dimensiune a securității în instrumentele identificate este securitatea venitului (foarte răspândită în instrumentele analizate pentru țările nordice/scandinave și din Europa continentală), urmată de siguranța locului de muncă (mai des întâlnită în instrumentele identificate în țările din Europa continentală și în țările anglo-saxone). Majoritatea instrumentelor identificate servesc simultan mai multor tipuri de flexibilitate și de securitate.

Cel mai răspândit principiu de flexibilitate aplicat în cadrul instrumentelor identificate este crearea de noi locuri de muncă și menținerea celor existente (predominant în special în cadrul instrumentelor identificate pentru țările nordice/scandinave), urmate de încurajarea tranziției (cea mai redusă cotă a acestor instrumente a fost constatată în țările mediteraneene). Peste 90% din instrumentele analizate vizează mai multe obiective, prin urmare sunt răspândite diferite combinații care includ educația pe tot parcursul vieții, de exemplu dezvoltarea competențelor asociată cu oferirea de acorduri contractuale flexibile și de încredere, crearea de locuri de muncă mai bune, încurajarea tranziției sau a egalității de șanse.

Majoritatea măsurilor publice identificate vizează angajatorii, dar o proporție importantă din instrumente se adresează, de asemenea, lucrătorilor (de exemplu, acordurile contractuale sau crearea de locuri de muncă mai bune), precum și șomerilor și persoanelor aflate la periferia pieței forței de muncă (crearea de locuri de muncă și sprijinirea tranziției, inclusiv măsuri de promovare a egalității și de combatere a segmentării pieței muncii).

Cele mai multe dintre cazuri au fost inițiate de organisme administrative naționale sau regionale. Doar în jumătate dintre măsurile identificate a putut fi confirmată implicarea partenerilor sociali. În marea majoritate a acestor cazuri, partenerii sociali au avut un rol activ în negocierile referitoare la elaborarea și punerea în aplicare a măsurilor prin contracte colective. În mai puține cazuri aceștia au contribuit, de asemenea, în mod activ la finanțare, punere în aplicare, administrare și evaluare. Implicarea partenerilor sociali poate fi privită ca o condiție prealabilă importantă, chiar dacă nu este suficientă,

pentru a putea vorbi de un echilibru clar între flexibilitate și securitate și ar putea contribui, de asemenea la instituirea unei modalități de partajare a finanțării instrumentului.

Dintre instrumentele analizate, un număr relativ mare fie au fost puse în aplicare ca instrumente specifice perioadei de recesiune, fie au fost modificate pentru o mai bună adaptare mai bine la dinamica socioeconomică în continuă schimbare în climatul (ulterior) crizei, fiind caracterizate, de asemenea, de o mai mare frecvență a utilizării de către grupul țintă în timpul sau după criză, comparativ cu „perioadele bune”. Acest lucru scoate în evidență potențialul flexibilității de a fi, de asemenea, fezabilă în perioade dificile din punct de vedere economic.

Indicii pentru elaborarea politicilor

Studiul de față arată că există numeroase măsuri, inclusiv cooperarea dintre guverne și partenerii sociali, care sunt benefice pentru elaborarea de instrumente care promit un potențial ridicat de avantaje reciproce pentru angajați și angajatori. În același timp, se poate observa un potențial de îmbunătățire a implicării partenerilor sociali, în special în țările din Europa Centrală și de Est și în țările anglo-saxone.

În mediul economic actual, echilibrul dintre măsurile de flexibilitate adresate persoanelor atât din interiorul, cât și din exteriorul pieței muncii pare a fi chiar mai important decât în trecut. Instrumentele care vizează persoanele aflate în interiorul pieței muncii ar putea avea ca obiect, de exemplu, flexibilitatea programului de lucru sau mobilitatea internă (inclusiv schimbarea ocupației pe perioada încadrării în muncă), necesitând astfel o finanțare publică relativ redusă. Printre instrumentele care au fost studiate, au fost identificate puține măsuri de acest tip în Europa Centrală și de Est, existând un oarecare potențial de îmbunătățire. Măsurile care vizează persoanele din afara pieței muncii ar trebui să se adreseze nevoilor persoanelor care sunt cel mai grav afectate de criza economică, de exemplu tinerii.

De asemenea, ar trebui să se acorde mai multă atenție alinierii sistemelor de securitate socială la ideea conceptului de flexibilitate. În acest context, ar trebui să existe o implicare mai puternică a partenerilor sociali în inițiativele și reglementările în cauză.

Informații suplimentare

Raportul privind „*The second phase of flexibility: an analysis of practices and policies in the Member States*” (Cea de-a doua etapă a flexibilității: o evaluare a practicilor și politicilor statelor membre) este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1183.htm>

Pentru informații suplimentare, persoana de contact este doamna Funda Celikel-Esser, Administrator de cercetare, fce@eurofound.europa.eu